

Т.О. Воронцова, І.В. Кубей, В.В. Стеценко, Л.М. Шульгай, С.О. Нікитюк, Г.Т.* Сирник,
О.В.* Наумович, О.М.* Начас, В.Г.* Бойко, Д.В. Козак

ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ У ЛІКУВАННІ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ ГЕПАТОБІЛІАРНОЇ СИСТЕМИ ТА КИШЕЧНИКУ В ДІТЕЙ

*Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського
Тернопільська комунальна обласна дитяча клінічна лікарня

ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ У ЛІКУВАННІ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ ГЕПАТОБІЛІАРНОЇ СИСТЕМИ ТА КИШЕЧНИКУ В ДІТЕЙ. Спеціальні харчові продукти при регулярному їх споживанні та дотриманні дієти позитивно впливають на клінічні прояви функціональних захворювань гепатобіліарної системи та кишечника в дітей, що дозволяє використовувати їх як лікувальну корекцію дієти при дисбактеріозах кишечника та дискінезіях жовчовивідних шляхів.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СПЕЦИАЛЬНЫХ ПИЩЕВЫХ ПРОДУКТОВ В ЛЕЧЕНИИ ФУНКЦИОНАЛЬНЫХ ЗАБОЛЕВАНИЙ ГЕПАТОБИЛИАРНОЙ СИСТЕМЫ И КИШЕЧНИКА У ДЕТЕЙ. Специальные пищевые продукты при регулярном их употреблении и соблюдении диеты положительно влияют на клинические проявления функциональных заболеваний гепатобилиарной системы и кишечника у детей, что позволяет использовать их как лечебную коррекцию диеты при дисбактериозах кишечника и дискинезиях желчевыводящих путей.

THE USE OF SPECIAL FOOD PRODUCTS IN TREATMENT OF FUNCTIONAL DISEASES THE HEPATOBILIARY SYSTEM AND INTESTINES. Regular using of special foods products and keeping a diet affects positively on the clinical manifestations of functional diseases of the hepatobiliary system and intestines in children, that allows to use them as therapeutic correction of diet at dysbacteriosis of intestines and biliary dyskinesia.

Ключові слова: спеціальні харчові продукти, діти, функціональні захворювання гепатобіліарної системи та кишечника.

Ключевые слова: специальные пищевые продукты, дети, функциональные заболевания гепатобилиарной системы и кишечника.

Key words: special food products, children, functional disorders of the hepatobiliary system and intestines.

ВСТУП. Особливостями функціональних захворювань кишечника є зв'язок з соціальними та психоемоційними факторами, значна розповсюдженість серед дитячого населення. Необхідно також врахувати складність регуляції функції кишечника, залежність моторики від роботи внутрішніх органів (наприклад жовчовивідної системи), особливості дієти.

При недостатності надходження жовчі, наприклад, при дискінезії жовчовивідних шляхів із затримкою виділення жовчі, відбувається порушення травлення в кишечнику, яке досить часто супроводжується диспепсичними розладами (закрепи, метеоризм), і, як наслідок, – дисбактеріозом.

Враховуючи те, що сучасне харчування бідне на харчові волокна, ненасичені жирні кислоти, необхідно збагатити раціон дітей рослинною клітковиною, олією холодного віджиму. Метою нашого дослідження було вивчити зв'язок функціональних порушень травної системи і корекцією харчування спеціальними харчовими продуктами виробництва Житомир-біопродукт торгової марки "Ан-нушка" "Гречка з інуліном" та "Олія з насіння гарбуза".

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ. Серед дітей-вихованців Тербовлянської школи-інтернату для дітей з вадами зору середнього шкільного віку (9-13 років) було відібрано після поглибленого медичного ог-

ляду 24 дітей із проявами диспепсичного і больового синдрому, які вкладалися в симптомокомплекс дискінезії жовчовивідних шляхів та функціональних змін кишечника. Скарги, які пред'являли діти з групи, що обстежувалася, були наступні: зниження апетиту, ниючі болі в правому підребер'ї, які провокувалися фізичними навантаженнями та стресовими ситуаціями, періодичні здуття живота та закрепи. Тривалість захворювання приблизно складала від 3 до 6 місяців, 16 дітей пройшли стаціонарне лікування і обстеження, діагноз при цьому був підтверджений. При огляді на себе звертали увагу типові зміни: легка субіктеричність склер, язик, обкладений білою осугою, при пальпації живота – вуркотіння над відріzkами товстої кишки, ділянки спазмованого кишечника, печінка в основному була помірно збільшена (до 1,5 см нижче реберної дуги), край еластичний, поверхня гладка. Випороження із кишечника у дітей спостерігалось один раз на 2-3 дні, ущільненої консистенції (10 дітей – 41,7 %), у інших (58,3 %) – щодня, але хворі в цьому випадку скаржились на тривалу дефекацію, метеоризм, консистенція калу була щільна ("овечий кал"). При лабораторно-інструментальному обстеженні змін з боку біохімічного аналізу крові не було виявлено, у 5 дітей (20,8 %) виявлено залізодефіцитну анемію легкого ступеня тяж-

кості. На УЗД внутрішніх органів у дітей також спостерігалися типові зміни з боку жовчовивідної системи – це деформації жовчного міхура (лабільні перетинки, перегини), ущільнення стінок жовчного міхура, в 13 дітей (54,2 %) жовчний міхур помірно збільшений у розмірах, спостерігалось розширення жовчних ходів. У 6 дітей (25 %) було знайдено осад в просвіті жовчного міхура.

Для підтвердження функціональної недостатності жовчовивідної системи та кишечника проводилися копрологічні дослідження. При розшифровці копрограм були виявлені наступні зміни – ознаки недостатності жовчовиділення – наявність нейтрального жиру і мила, дисбактеріозу, закрепи (помірна кількість слизу, лейкоцитів, поодинокі еритроцити).

При аналізі мікробіоценозу калу у 6 дітей (25,0 %) встановлено зниження облігатної мікрофлори на 10^{-10^2} , збільшення сапрофітної та умовно-патогенної флори.

Отже, обстеженій групі хворих, у яких були виявлені функціональні зміни з боку жовчовивідної системи (дискінезії за гіпокінетичним типом), і як наслідок – функціональні зміни з боку кишечника – закрепи, і в 20,8 % – дисбактеріоз кишечника I ст., було запропоновано ввести корекції в харчування. До їжі, яку діти отримували в їдальні школи (дієта №5), було введено “Гречку з інуліном” – по 1 ст. л. 2 рази в день (зранку з компотом або соком і після вечері із склянкою кефіру або йогурту). В салати добавляли “Олію з насіння гарбуза” (по 1 ч. л.). Для тих дітей, які погано їли салати, рекомендували олію до прийому їжі по 1 ч. л. 3 рази в день. Тривалість корекції харчування складала 1 міс. Контрольні огляди дітей проводили через 2 тижні і в кінці лікування – через 1 міс.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ. Через 1 місяць дієтичного харчування спостерігалися наступні зміни.

У хворих зменшились прояви диспепсичного синдрому. В кінці другого тижня відмічалось покращення апетиту, зменшення больового синдрому у більшості хворих (95,8 %), в кінці місяця – нормалізація випорожнень. У 17 хворих (70,8 %) випорожнення кишечника відбувалося щодня. У 7 хворих частота випорожнень утримувалася без змін – через день, але при цьому консистенція калу стала нормальною, без патологічних домішків, зменшилась тривалість натужування. У всіх хворих зникли прояви метеоризму, здуття та вуркотіння в животі.

Загальний та біохімічний аналізи крові, загальний аналіз сечі після проведеного дієтичного харчування були без змін. На УЗД внутрішніх органів у 91,6 % хворих зменшились прояви дискінезії жовчовивідних шляхів – стінки жовчного міхура не ущільнені, відсутні ознаки застою жовчі. В інших хворих (29,2 %) через вроджені деформації жовчного

міхура утримувалося помірно збільшення його розмірів, але розширення жовчних проток зникло.

Розміри печінки зменшились у всіх дітей (24 пацієнти), які мали на момент початку дослідження збільшення її до 1,5 см нижче краю реберної дуги; наявність осаду в просвіті жовчного міхура не відмічалось у жодної дитини.

В копрологічному дослідженні відмічалось зникнення жирних кислот у 16 дітей з 24 (66,7 %), де вміст їх відмічався від помірної до значної кількості; нейтральний жир і мила в калі знизились від помірної кількості до незначної і відсутності 18 з 24 (75,0 %).

До кінця четвертого тижня у 4 дітей із 6, які мали дисбактеріоз кишечника, зросла концентрація біфідо- та лактобактерій в кишечнику, зменшилось число умовно-патогенної флори.

ВИСНОВКИ. Роблячи висновки представлених досліджень, можна стверджувати, що спеціальні харчові продукти виробництва Житомирбіопродукт торгової марки “Ан-нушка”, “Гречка з інуліном” та “Олія з насіння гарбуза” є достатньо ефективним засобом відновлення і нормалізації виділення жовчі та моторики і мікрофлори кишечника у дітей з дискінезією жовчовивідних шляхів та функціональними змінами кишечника.

Харчові продукти при регулярному їх споживанні та дотриманні дієти позитивно впливають на клінічні прояви функціональних порушень кишечника у дітей: нормалізують частоту випорожнень, зменшують метеоризм, тривалість натужування при дефекації, дискомфорт в животі.

На тлі корегуючої дієти відмічені позитивні зміни товстокишкового мікробіоценозу, які проявлялися в підвищенні чисельності та активності облігатної мікрофлори, зниженні кількості умовно-патогенних мікроорганізмів.

На тлі застосування спеціальних харчових продуктів виробництва Житомирбіопродукт торгової марки “Ан-нушка” “Гречка з інуліном” та “Олія з насіння гарбуза” не відмічалось побічних та алергічних реакцій.

Таким чином, проведене дослідження показало, що спеціальні харчові продукти виробництва Житомирбіопродукт торгової марки “Ан-нушка” “Гречка з інуліном” та “Олія з насіння гарбуза” зменшують вираженість симптомів у хворих дітей з дискінезією жовчовивідних шляхів та функціональними змінами кишечника і підвищують якість їх життя.

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. Використання спеціальних харчових продуктів виробництва Житомирбіопродукт торгової марки “Ан-нушка” в дієтичному харчуванні дітей, що виховуються в школах-інтернатах, дозволить оптимізувати лікування не лише функціональних захворювань травної системи, а і таких захворювань, як цукровий діабет, ревматоїдні захворювання, хронічні хвороби органів дихання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белоусов Ю.В., Белоусова О.Ю. Комплексная терапия синдрома раздраженного кишечника у детей // Здоров'я України. - 2006. - № 9/1. - С. 27.
2. Белоусов Ю.В., Белоусова О.Ю. Педиатрическая гастроэнтерология в практике семейного врача: хронический запор и его коррекция // Матеріали Укр. респ. наук.-практ. конф. - Одеса, 2007. - С. 6-7.
3. Дука К.Д., Ярошевська Т.В. Оптимізація лікування дітей із функціональними захворюваннями шлунково-кишкового тракту//Клиническая педиатрия. - 2007. - №4(7). - С. 34-38.
4. Звягінцева Т., Чорнобай А. Корекція дисмоторних порушень при дисфункціях жовчного міхура у дітей // Ліки України. - 2005. - 9. - 46-48.
5. Нагорна Н.В., Острополец С.С., Бордюгова О.В., Волченська Т.В., Головина Т.В., Гречка Т.С. Метод реабілітації дітей молодшого шкільного віку з функціональною патологією шлунково-кишкового тракту // Педіатрія, акушерство та гінекологія. - 2004. - 6. - 53-56.
6. Ратникова М.А. Хронический гастрит, дуоденит (гастродуоденит) и язвенная болезнь у детей // Медицинская помощь. - 2000. - 6. - 17-20.
7. Шептулин А.А. Современные представления о патогенезе, диагностике и лечении синдрома функциональной диспепсии // Рос. журн. гастроэнтерол., гепатол., колопроктол. - 2003. - 1. - 25.

УДК 616.36-002 + 616.3 + 616-018.2-08:615.831]-053.2

**О.Є. Федорців, Т.О. Воронцова, А.Б. Кабакова*, Л.М. Шульгай, М.І. Кінаш, С. С. Левенець,
Т.М. Косовська, І.О. Крицький, П.В. Гощинський**

**ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ФІТОТЕРАПІЇ НА АМБУЛАТОРНОМУ ЕТАПІ
ЛІКУВАННЯ ГЕПАТОБІЛІАРНОЇ ТА ТРАВНОЇ СИСТЕМ У ДІТЕЙ З ВРОДЖЕНИМИ І
НАБУТИМИ ЗАХВОРЮВАННЯМИ СПОЛУЧНОЇ ТКАНИНИ**

Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського

**Тернопільська комунальна обласна дитяча клінічна лікарня*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ФІТОТЕРАПІЇ НА АМБУЛАТОРНОМУ ЕТАПІ ЛІКУВАННЯ ГЕПАТОБІЛІАРНОЇ ТА ТРАВНОЇ СИСТЕМ У ДІТЕЙ З ВРОДЖЕНИМИ І НАБУТИМИ ЗАХВОРЮВАННЯМИ СПОЛУЧНОЇ ТКАНИНИ. Володіючи адекватними тактичними прийомами застосування фітотерапії в комплексних заходах з профілактики і лікування захворювань травної та гепатобіліарної систем, можна досягнути значних результатів для оздоровлення дітей з дискінезіями жовчовивідних шляхів на тлі вроджених і набутих захворювань сполучної тканини.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ ФИТОТЕРАПИИ НА АМБУЛАТОРНОМ ЭТАПЕ ЛЕЧЕНИЯ ГЕПАТОБИЛИАРНОЙ И ПИЩЕВАРИТЕЛЬНОЙ СИСТЕМ У ДЕТЕЙ С ВРОЖДЕННЫМИ И ПРИОБРЕТЕННЫМИ ЗАБОЛЕВАНИЯМИ СОЕДИНИТЕЛЬНОЙ ТКАНИ. Владея адекватными тактическими приемами применения фитотерапии в комплексных мероприятиях по профилактике и лечению заболеваний пищеварительной и гепатобилиарной систем можно достичь значительных результатов в оздоровлении детей с дискинезиями желчевыводящих путей на фоне врожденных и приобретенных заболеваний соединительной ткани.

EFFICIENCY OF APPLICATION OF PHYTOTHERAPY ON THE AMBULATORY STAGE OF TREATMENT OF HEPATOBILIARY AND DIGESTIVE SYSTEMS IN CHILDREN WITH INBORN AND ACQUIRED DISEASES OF CONNECTIVE TISSUE. Phytotherapy is the important part in the treatment and prophylaxis of digestive system. Using of the adequate complexis and gradual methods helps us to achieve good results. Inborn and acquired diseases of connective tissue and gallbladder problems can be treated by phytotherapeutic methods too.

Ключові слова: фітотерапія, діти, захворювання гепатобіліарної системи, вроджені і набуті захворювання сполучної тканини.

Ключевые слова: фитотерапия, дети, заболевание гепатобилиарной системы, врожденные и приобретенные заболевания соединительной ткани.

Key words: phytotherapy, children, hepatobiliary system disease, inborn and acquired diseases of connective tissue.